

Iniciatíva za lepšiu advokáciu

Návrh opatrení smerujúcich z riešeniu základných problémov právnických fakúlt, koncipientúry a advokácie na Slovensku

Tento dokument predstavuje hodnotové východiská Iniciatívy za lepšiu advokáciu („Iniciatíva“) a prostredníctvom analýzy najpálčivejších problémov slovenskej advokácie predstavuje základné a rámcové východiská pre ich riešenie. Implementácia niektorých z nich si, samozrejme, bude vyžadovať hlbšie rozpracovanie. Spracovanie niektorých je v moci Slovenskej advokátskej komory („SAK“), no pri viacerých je nevyhnutná komunikácia a koordinácia relevantných subjektov tak, ako je popísané nižšie.

1 Problém

Hodnotovým východiskom SAK a Iniciatívy je kvalita slovenskej advokácie. Oba subjekty majú za to, že kvalita na úrovni študentov a koncipientov častokrát nedosahuje potrebnú kvalitu a vyhladky do budúcnosti sú ešte negatívnejšie. Kým v roku 2012 advokátske skúšky nezvládlo 30% koncipientov a 70% nimi úspešne prešlo, dnes je pomer presne opačný v neprospech úspešných koncipientov. Preto je v tejto veci nevyhnutné podniknúť kroky, ktoré nielenže negatívny trend zastavia, ale aj čím skôr prispedia k progresívnemu rastu kvality advokácie na Slovensku.

2 Príčiny

Iniciatíva identifikovala 3 základné príčiny, ktoré sa podpísali pod postupným úpadkom kvality v rámci jednotlivých skupín tvoriacich advokátsky stav:

2.1 Kvalita právnických fakúlt

Vzdelávací systém na právnických fakultách sa nestihol adaptovať na potreby modernej advokácie. Študenti sú vedení k nekritickému memorovaniu zákonných ustanovení a nie ku kritickému mysleniu a kontinuálnej práci so zákonmi, judikatúrou a najnovšími názormi právnej vedy. Absencia týchto schopností im v praxi spôsobuje veľké problémy. Je pravdou, že niektoré fakulty už začali s procesom transformácie svojich vzdelávacích kurikúl, no tieto snahy sú izolované a neprenášajú sa na ostatné fakulty. Tým vzniká veľká disproporcia medzi prístupom jednotlivých fakúlt. Práve preto je nevyhnutné začať spoločne pracovať na jednotnom prístupe fakúlt tak, aby ich absolventi disponovali jednotným základom nevyhnutným pre prácu v modernej advokácii a ostatných právnických profesiách.

Ako vyplýva z kompletnej správy vzdelávacej spoločnosti Scio v Českej republike na vzorke viac ako 5400 maturantov z roku 2015, práve slovenská „elita“ študentov (10% najlepších maturantov) až v 70-tich percentách zvažuje podanie prihlášky do fakulty v Českej republike. Kvalita štúdia je až v 82% hlavnou motiváciou pre štúdium v Česku. Zároveň, ich motivuje vyššia kvalita výuky, lepšie pracovné príležitosti v priebehu štúdia, lepšie/modernejšie vybavenie škôl a prestíž fakulty, kde sa hlásia.

Alarmujúca pre slovenské právnické fakulty je aj skutočnosť, že v roku 2015 bol medzi slovenskými maturantmi počet záujemcov o štúdium práva na Slovensku skoro na rovnakej úrovni, ako počet záujemcov o štúdium práva v Českej republike.

2.2 Nízka atraktivita advokátskeho povolania

Za uplynulých 5 rokov sa záujem o štúdium na právnických fakultách na Slovensku prepadol o viac ako 60%, počet zapísaných študentov do prvých ročníkov klesol o 47%, počet študentiek prvých ročníkov právnických fakúlt sa znížil o takmer 30%. Počet záujemcov na jedno miesto na právnickej fakulte sa za sledované obdobie znížil o 50%.

Tieto čísla sa nedajú vysvetliť demografickým poklesom, ktorý v sledovanom období nastal len na úrovni 20%. Navyše, tieto čísla ostro kontrastujú s vývojom počtu prihlášok na fakultách medicíny, ktorý sa za sledované obdobie zvýšil takmer o 13%. Na medicíne sa počet študentiek prvých ročníkov znížil len o 6%. Zároveň na právnických fakultách v Českej republike nastal pokles prihlášok len o 32% a počet novoprijatých študentov prvých ročníkov sa takmer nezmenil.

Kým na českých právnických fakultách sa na jedno miesto v ročníku hlási až 5 záujemcov, tak na Slovensku je to len 1,4 záujemcov. Uvedený nepomer nie je spôsobený nepomerným počtom a veľkosťou fakúlt na Slovensku a v Čechách, nakoľko v roku 2015 bolo v Českej republike zapísaných do prvého ročníka 2102 študentov a na Slovensku 1215 študentov, čo zhruba korešponduje s pomerom veľkosti obyvateľstva oboch krajín.

Vyššie demonštrovaný prepád záujmu o štúdium práva na Slovensku zamedzuje selektívnemu procesu, ktorý už dnes je medzi Slovenskou a Českou republikou priepastný, čo v praxi resultuje do situácie, kde si fakulty nemôžu vyberať študentov disponujúcimi náležitými predpokladmi a motiváciou, ale akceptujú každého uchádzača, čo potvrdil aj dekan Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave (ďalej ako „PF UK“) v rámci diskusie na PF UK, ktorej sa zúčastnili zástupcovia SAK, advokátov, Iniciatívy a fakulty (ďalej ako „Diskusia“). Predmetný stav má významný negatívny vplyv na úroveň vzdelávania študentov, efektivitu pedagógov a kvalitu absolventov. Máme za to, že tento selektívny proces už poriadne neexistuje ani na úrovni advokátskych kancelárií, ktoré majú problém dostať na pohovor väčší počet záujemcov o koncipientúru. Absencia a súčasná nemožnosť selektívneho procesu zapríčiňuje kvalitatívne vyprázdňovanie budúcich advokátov. SAK na Diskusii predstavil názor, že advokáti by mali partiť medzi najšikovnejších ľudí v krajine, no bez selektívneho procesu na všetkých úrovniach je tento cieľ nedosiahnuteľný.

Pri tejto analýze je nevyhnutné zohľadňovať konkurenčný boj, ktorý prebieha na úrovni právnických fakúlt a právnických profesií (vrátane advokácie) medzi Českou republikou a Slovenskom. Elasticita medzi oboma trhmi je veľmi veľká, čo dokazuje nie len vysoké percento slovenských študentov študujúcich na českých právnických fakultách, ale aj trojnásobný nárast počtu slovenských koncipientov v Čechách po zavedení 5-ročnej koncipientskej praxe na Slovensku. Aby sme tento únik mozgov zastavili, nami prijaté opatrenia musia napĺňať nie len kritérium kvality, ale aj atraktivity vo vzťahu ku konkurentom, t.j. právnickým fakultám a advokácii v Českej republike. Motivovať mladých ľudí študovať právo na Slovensku je o to dôležitejšie, že, ak sa rozhodnú študovať právo v zahraničí, tak v dôsledku odlišnosti právnej úpravy v rámci jednotlivých krajín sa s najväčšou pravdepodobnosťou na Slovensko už nevrátia.

Je zrejmé, že za poklesom záujmu o štúdium práva na Slovensku stojí aj nízka atraktivita advokácie (predpokladáme, že viac ako 50% absolventov právnických fakúlt pôsobí v advokácii). Nízka atraktivita zasahuje hlavne tri rozsiahle skupiny populácie.

2.2.1 Ľudia z nízkopríjmových rodín

Osemnásťročný človek, pochádzajúci z rodiny, ktorá nie je schopná dotovať jeho vysokú školu, stojí pred voľbou medzi: (i) povolaním, ktoré bude akceptovať relevantné pracovné skúsenosti získané počas štúdia a ktoré mu okamžite po ukončení vysokej školy umožní seberealizáciu a ponúkne primeranú mzdu; a (ii) päťročným štúdiom, počas ktorého sa na jeho prácu nebude v budúcnosti prihladať (v prípade advokácie); následne päťročnou koncipientúrou, počas ktorej už nebude môcť pracovať na inej pozícii (s výnimkou akadémie) a bude teda odkázaný na mzdu, ktorá častokrát dosahuje úroveň tej minimálnej alebo podpriemernej (vzhľadom na dosiahnuté vzdelanie a intelektuálny potenciál). Takáto mzda nestačí na pokrytie základných životných potrieb a už vôbec nie na vytváranie finaçnej zálohy na príchod rodiny (hypotéka, veci pre dieťa, výpadok druhého príjmu, úspory atď).

Z našich skúseností vieme, že veľa koncipientov poberá práve minimálnu mzdu. Kvantifikovať ale ich presný počet momentálne nevieme. Podľa dostupných dát sa priemerná mzda koncipientov pohybuje na úrovni 740 EUR za mesiac, kým priemerná mzda na Slovensku v druhom štvrtroku 2016 dosiahla úroveň 901 EUR. Úroveň mzdy koncipientov však vyzerá oveľa horšie, ak si ju porovnáme v konkrétnych krajoch, resp. s obdobnými profesiami.

Kým koncipient v Bratislavskom kraji zarába priemerne 866 EUR, tak priemerný plat v tomto regióne je 1243 EUR. Plat účtovníka je 1007 EUR a plat lekára dokonca 1787 EUR. Je zrejmé, že mladý človek pociťujúci nutnosť finančného zabezpečenia už v 18 rokoch vidí jasne, ktoré zamestnania mu môžu dať viac. To ešte nehovoríme o IT sektore.

V prešovskom kraji zarába koncipient priemerne 538 EUR, čím sa „prebojoval“ do TOP 10 najhoršie platených profesií v celom kraji, kde rebríček uzatvára s profesiami krajčír, priehradkového pracovníka a poštového doručovateľa.

Priemerný plat v tomto kraji je 690 EUR, účtovník má mzdu 672 EUR a lekár 1591 EUR. Z uvedených čísel je zrejmé, že iba človek zo „zabezpečenej“ rodiny si môže dovoliť takýto hazard a pustiť sa do štúdia práva pri tejto analýze výšky miezd.

Dôsledkom toho o advokáciu stráca záujem veľká a častokrát talentovaná skupina mladých ľudí pochádzajúcich z nízkopríjmových rodín, ktorá navyše za finančný stav svojej rodiny ani nemôže. Súčasný stav tak podporuje sociálnu lotériu.

Prečo sú platy koncipientov napriek ich obsahovo náročnému štúdiu a intelektuálnej pripravenosti také nízke (miestami až smiešne)? Ide o to, že trh advokátskych koncipientov je neproporčne regulovaný. Zamestnanec je vždy v slabšej pozícii oproti zamestnávateľovi, no u koncipienta to platí oveľa viac, nakoľko bez možnosti vykonávať prácu pre advokáta sa advokátom nikdy nemôže stať. To dáva do rúk advokátov všetky „tromfy“ pri stanovovaní výšky mzdy, čo sa častokrát skončí na úrovni tej minimálnej, čo vonkoncom nezohľadňuje pridanú hodnotu koncipienta pre daného advokáta. Neproporčná regulácia je najväčšou prekážkou brániacou navýšeniu platov koncipientov na trho vo rovnovážnu úroveň.

2.2.2 Ženy

Komplexne bola problematika postavenia žien v advokácii spracovaná Iniciatívou tu (<http://www.lexforum.sk/619>). V každom prípade, sumárom je skutočnosť, že ženy majú v kariérnom raste oproti mužom niekoľko nevýhod, ktoré im bránia férovej súťaži na trhu advokátov. Tieto ich nevýhody sú súčasnou legislatívou (trvanie 5-ročnej koncipientskej praxe, zákaz zamestnávať koncipientov počas prvých troch rokov činnosti advokáta) zásadne umocnené, pričom žena môže popri vlastnej fungujúcej advokátskej kancelárii začať pomýšľať na rodinu až po 31 až 33 roku života, čo kontrastuje s mnohými odborníkmi odporúčaným vekom pre prvé tehotenstvo, teda do 30. roku života.

Ženy sú preto postavené pred voľbu medzi rodinou a kariérou, z čoho pramení aj ich znižujúce sa zastúpenie za uplynulých 5 rokov tak v radoch advokátiek (pokles o 6%, kým pokles mužov nastal len o 1%) a študentiek práva (pokles o takmer 30%, zastúpenie študentov v prvých ročníkoch právnických fakúlt narástlo o 6% voči počtu študentiek).

Postupné vylučovanie žien z trhu advokátov prostredníctvom znižovania atraktivity advokácie v ich očiach znamená pre tento stav významnú ranu, nakoľko ho ochudobňuje o záujemcov z časti populácie, ktorá predstavuje jej rovnú polovicu. A to si pri súčasnom poklese záujmu nesmieme dovoliť.

2.2.3 Ambiciózni ľudia

Táto skupina spoločnosti možno nie je taká rozsiahla ako predchádzajúce dve, no svojou kvalitou a potenciálnou pridanou hodnotou môže jej strata záujmu o advokáciu ešte advokátsky stav veľmi mrziť. Pre dôvody popísané v bode 2.2.1 rozšírené o porovnanie plátov, dĺžky praxe a možností v zahraničí, alebo v iných odboroch, ambiciózni mladí ľudia nepovažujú advokáciu za povolanie, kde by sa mohli realizovať a budovať svoju kariéru, nakoľko je celý proces extrémne zdĺhavý (možnosť založiť si vlastnú kanceláriu s koncipientmi najskôr až v 31 až 33 rokoch, kým inak podnikat' môžem už od 18 rokov), obmedzujúci (advokát si vždy bude chrániť klientov na úkor koncipienta, a preto možnosť koncipienta budovať si portfólio je v prvých piatich rokoch praxe značne obmedzená) a zle platovo ohodnotený (viď bod 2.2.1). Zároveň demotivujúco pôsobí obmedzenie mladých advokátov zamestnávať akýchkoľvek koncipientov, čo tiež zásadne obmedzuje možnosť budovať vlastnú kanceláriu. Tieto obmedzenia predstavujú pre ambiciózných ľudí obrovskú motiváciu hľadať atraktívnejšie alternatívy, napr. v Českej republike, kde sa, okrem existencie menšieho množstva obmedzení, advokátsky koncipient môže tešiť na mzdu vyššiu, ako je priemer v Českej republike, t.j. 998,56 EUR, čo predstavuje v porovnaní so Slovenskom o tretinu väčší príjem.

2.3 Nízka angažovanosť školiteľov v procese prípravy koncipientov

Aj po konzultácii so SAK-om sme identifikovali nízku angažovanosť školiteľov v procese koncipientskeho vzdelávania ako jednu z príčin nízkej kvality koncipientov. Inými slovami, ak školiteľ neodovzdáva koncipientovi svoje vedomosti a nemotivuje ho k osobnostnému a profesionálnemu rastu, nepúšťa ho k práci s klientmi a neprideľuje

mu sofistikovanú prácu ohodnotenú spätnou väzbou, je veľká pravdepodobnosť, že koncipient aj napriek piatim rokom praxe nedosiahne potrebnú odbornú úroveň.

3 Navrhované zmeny a ich pozitíva

V tejto časti Iniciatíva načrtla niekoľko smerov, ktorými je možné eliminovať príčiny znižujúcej sa kvality koncipientov. Ich proporionalitu a presné vymedzenie je však potrebné prebrať spoločne tak, aby sa zamedzilo vzniku negatívnych externalít.

3.1 Intenzifikácia spolupráce medzi Komorou, právnickými fakultami a Iniciatívou

Na nedávnej Diskusii na PF UK viackrát odznelo, že sa konečne otvorila široká a konštruktívna diskusia na témy v súvislosti s advokáciou a univerzitným vzdelávaním. Po vzore spolupráce SAK a PF UK (budovanie praktických kliník v rámci vyučovacích kurikúl) by sa diskusia mala otvoriť na pôde všetkých právnických fakúlt na Slovensku, ktorej účelom by bolo nasledovné:

- (a) Rozšíriť **povinné** vzdelávanie študentov prostredníctvom kliník v rámci občianskeho, obchodného a trestného práva na všetkých právnických fakultách.
- (b) Prediskutovať a motivovať právnické fakulty prijať moderné prvky výučby spočívajúce v skúškach, pri ktorých študenti majú k dispozícii zákon („*open-book exams*“) a tiež sú povinní absolvovať skúšky prostredníctvom ústneho alebo písomného spracovania širokých a komplexných zadaní, aby sa minimalizoval dnes existujúci prvok náhody a podporil prvok kritického myslenia, ktorý je pri písaní právnych esejí nevyhnutný.
- (c) Prediskutovať súčasný nefunkčný systém akreditácie odborov a garantov štúdia a pripraviť reformu, ktorú by sme spoločne mohli predosť Ministerstvu školstva. Ak by sa za návrh postavili relevantné univerzity, v súčasnej reformnej atmosfére by tento návrh mal veľkú šancu uspieť.

Pozitívum

Vzdelávací proces bude menej fragmentovaný, čo umožní efektívnejšie presadzovať moderné vzdelávacie techniky podporujúce kritické myslenie, porozumenie textu a prácu so zákonom a judikatúrou. Spoločne so zdynamizovaním riadenia personálnej politiky na fakultách uvedené zmeny vytvoria predpoklady na skvalitnenie výučby na právnických fakultách a tým lepšiu pripravenosť absolventov na výkon právnických profesií vrátane advokácie.

3.2 Skrátenie koncipientskej praxe z 5 na 3 roky

Rovnako ako SAK nepovažujeme skrátenie koncipientskej praxe z 5 na 3 roky za cieľ, ale za prostriedok, ktorý je nevyhnutný pre zvýšenie atraktivity advokácie v očiach mladých ľudí.

Na Diskusii sa až 69% zúčastnených študentov vyjadrilo, že 5-ročná koncipientska prax ich odrádza od advokátskeho povolania (uvedomujeme si, že ide o limitovanú vzorku, no máme dôvodné podozrenie domnievať sa, že obdobná, ak nie vyššia, proporionalita bude nie len medzi študentmi ostatných právnických fakúlt, ale hlavne medzi maturantmi naprieč celým Slovenskom).

Zároveň neexistuje jediný dôkaz, ani argument, ktorý by dokázal pozitívny vplyv predĺženej praxe na kvalitu nových advokátov. Ten totiž tkvie v selektívnom procese, kvalitnej výučbe na fakultách, v širokospektrálnej praxi v rámci kancelárie a v dôslednom koncipientskom vzdelávaní. Päť rokov prípravy platobných rozkazov, podaní na obchodný register alebo čítania tisícov emailov internej korporátnej komunikácie neurobia z koncipienta lepšieho advokáta.

Keďže práve zavedenie 5-ročnej koncipientskej praxe stálo za prepadom záujmu o štúdium práva a znížením zastúpenia znevýhodnených skupín obyvateľstva, máme za to, že práve znovuzavedenie 3-ročnej praxe prispeje k oživeniu atraktivity povolania, čím priláka viac záujemcov na prijímacie pohovory, čo opätovne umožní vykonávať selektívny proces na našich univerzitách a taktiež na úrovni advokátskych koncipientov.

Pozitívum

Práve skrátenie praxe na 3 roky je krok, ktorým vyšleme verejnosti signál, že máme veľký záujem na reforme koncipientskeho vzdelávania a motivujeme mladých ľudí rozhodnúť sa pre štúdium práva. Kratšia prax zásadným spôsobom zvýši atraktivitu advokácie v očiach mladých ľudí zo všetkých troch vyššie popísaných segmentov spoločnosti, vymaže zásadnú konkurenčnú výhodu advokácie v Českej republike a prostredníctvom vyššieho záujmu o štúdium práva umožní aplikovať selektívny proces, ktorý je prekvizitou dlhodobého budovania kvalitnej advokácie. Pri zachovaní advokátskych skúšok si Komora zachová nástroje selekcie nových advokátov na základe ich odbornej pripravenosti.

3.3 Zavedenie postupnej možnosti zamestnávať koncipientov novými advokátmi

Súhlasíme s tým, že mladý advokát môže mať značné problémy pri školení troch koncipientov naraz. Na druhej strane nepovažujeme za šťastné, že mladý advokát nemá možnosť praktikovať školenie koncipientov od začiatku. Absencia tohto prvku v jeho práci z neho v konečnom dôsledku môže urobiť len horšieho školiteľa v budúcnosti.

Preto navrhujeme zaviesť postupný systém školenia koncipientov, ktorý umožní novým advokátom školiť maximálne jedného koncipienta. Tým sa vytvorí priestor koncentrovať pozornosť advokáta na svojho koncipienta. Možnosť zamestnávať dvoch koncipientov by vznikla až po jednom roku výkonu advokátskej praxe a možnosť zamestnávať troch koncipientov by vznikla až po troch rokoch. Súhlasíme, že zvyšovať maximálny počet koncipientov (viac ako troch) by išlo na úkor pozornosti advokáta voči svojim „zverencom“.

Pozitívum

Možnosť postupného zamestnávania koncipientov (i) vytvorí pre mladého advokáta dostatok priestoru koncentrovať pozornosť na menší počet koncipientov; (ii) umožní mladému advokátovi pracovať na svojich školitelských schopnostiach od začiatku; (iii) umožní mladému advokátovi budovať svoju kanceláriu bež neproporčných súťažných obmedzení.

3.4 Zavedenie minimálnej mzdy advokátskych koncipientov

V dôsledku regulácie trhu advokátskych koncipientov dochádza k silnej deformácii ich plátov. Preto je nevyhnutné vyššie analyzovanú deformáciu v bode 2.2.1 kompenzovať, zavedením minimálnej mzdy, tak ako napríklad do roku 2014 fungovala v Spojenom

kráľovstve (dnes v Spojenom kráľovstve funguje systém, kde komora stanovuje výšku odporúčanej minimálnej mzdy pre koncipientov, no tento mechanizmus môže fungovať len na trhu, kde kancelárie zverejňujú platy koncipientov a tým vzniká otvorená súťaž).

Tak, ako v spojenom kráľovstve, by minimálna mzda mala dosahovať v prvom roku koncipientúry úroveň o polovicu vyššiu úroveň ako zákonná minimálna mzda, teda 652,5 EUR, pričom by sa mal vyvinúť indexový systém, ktorý by pre „bohaté regióny“ túto minimálnu mzdu ešte zvýšil, nakoľko život v hlavnom meste je nepomerne drahší, ako život v bežnom okrese Košického, alebo Prešovského VÚC. Táto minimálna koncipientska mzda by sa mala po každom roku praxe koncipienta zvyšovať cca o 50 EUR tak, aby mzda koncipienta v treťom roku koncipientúry bola na úrovni minimálnej 752,5 EUR. Rast minimálnej mzdy by sa naviazal na rast tej zákonnej. Máme za to, že toto opatrenie spočiatku nebude potrebné upraviť legislatívne, keďže by malo byť v kompetencii SAK.

Uvedené by zvýšilo vzácnosť koncipientov v očiach advokátov. Advokát by viac zvažoval, či dokáže tak drahého koncipienta zaťažiť právnou agendou. To by viedlo k poklesu počtu koncipientov pod jednotlivými advokátmi, no na druhej strane ku koncentrácii právnej agendy a pozornosti školiťel'a na koncipientoch, ktorí zotrávajú. Uvedené opatrenie preto vytvorí priestor pre kvalitatívny rast koncipientov.

Pozitívum

Zavedenie minimálnej mzdy advokátskych koncipientov by viedlo k: (i) navráteniu potrebnej dôstojnosti profesie advokátskeho koncipienta; (ii) zvýšeniu atraktivity koncipientúry v očiach záujemcov pochádzajúcich z nízko príjmových rodín, čo by pomohlo návratu selektívneho procesu na právnické fakulty a advokátske kancelárie; (iii) je veľký predpoklad, že drahší koncipienti budú motivovať školiťel'ov zaťažovať koncipientov väčším množstvom právnej agendy (aby si na seba zarobili), ktorá si bude vyžadovať viac pozornosti zo strany školiťel'ov.

3.5 Reforma koncipientskej praxe s ohľadom na rodinu

V tejto oblasti navrhujeme prijať režim, ktorý na jednej strane záujemcom z rôznych spoločenských vrstiev umožní uvažovať o advokácii, no na druhej strane zabezpečí, aby ich zahrnutie do systému koncipientúry nemalo negatívny vplyv na ich kvalitu.

V súčasnosti sa do koncipientskej praxe započítava materská dovolenka, no tá pri jednom dieťati tvorí len cca. 13% celkovej dĺžky praxe. Skutočnosť, že žena strávi na rodičovskej dovolenke nasledujúcich niekoľko rokov nie je zohľadňovaná. Preto navrhujeme umožniť ženám a mužom započítavanie rodičovskej dovolenky (ženám aj materskej dovolenky) do koncipientskej praxe maximálne vo výmere jednej polovice, t.j. jeden a pol roka (pri trojročnej praxi).

Na druhej strane si uvedomujeme, že nie je konštruktívne „odpúšťať“ prax koncipientom, ktorí sa počas nej nezdokonaľujú. Preto by sme započítavanie rodičovskej dovolenky umožnili len v špeciálnom režime, počas ktorého by bolo umožnené koncipientom pracovať v advokátskej kancelárii na čiastočný (polovičný) pracovný úväzok aj z prostredia domova, nakoľko pri väčšine činností koncipienta nie je práca z kancelárie nutná. Pri dosiahnutí minimálnej hranice odpracovaných hodín za kalendárny mesiac by sa daný kalendárny mesiac započítal do praxe koncipienta. Samozrejme režim denných výkazov práce koncipienta by ostal zachovaný. Takýto polovičný príjem člena rodiny na

rodičovskej dovolenke by mal v neposlednom rade pozitívny vplyv na kvalitu životnej úrovne, odborného rastu a tiež atraktivity pre ľudí z nízkopríjmových rodín.

Pri zapracovaní reformy podľa bodu 3.6 navrhujeme zaviesť podmienku, podľa ktorej koncipient musí absolvovať koncipientskú prax na plný pracovný úväzok u advokáta aspoň v trvaní jedného roka. V tomto prípade by to znamenalo, že koncipient si môže započítať materskú a rodičovskú dovolenku najviac v trvaní jedného roka, jeden rok absolvovať na plný úväzok u advokáta a jeden rok si rozdeliť praxou v zmysle bodu 3.6 nižšie.

Pozitívum

Režim započítavania rodičovskej dovolenky povedie k (i) zvýšeniu atraktivity advokácie v očiach žien a ľudí z nízkopríjmových rodín, ktorých absencia sa už dnes podpísala pod neexistujúci selektívny proces na fakultách práva a v advokátskych kanceláriách; k (ii) zrovnoprávneniu mužov a žien pri výchove detí; a k (iii) zachovaniu kontinuity odborného rastu počas trvania rodičovskej dovolenky.

3.6 Reforma štruktúry koncipientskeho vzdelávania

Koncipient dnes získava prax len z prostredia advokátskej kancelárie, pričom ak nemá šťastie na kvalitného školiteľa alebo advokátsku kanceláriu, ktorá sa zaoberá širokým spektrom právnych odvetví, jeho odborný rast je značne spomalený. Preto navrhujeme po vzore Nemecka a Rakúska diverzifikovať prax a umožniť koncipientom v rámci praxe pôsobiť aj na súde, prokuratúre a relevantnej verejnej inštitúcii. Máme za to, že prax v advokátskej kancelárii by mala byť na úrovni dvoch rokov a jeden rok by koncipient mal možnosť absolvovať prax na súde v trvaní 6 mesiacov, na prokuratúre v trvaní 3 mesiacov a na verejnej inštitúcii v trvaní 3 mesiacov.

Uvedená štruktúra by umožnila koncipientovi získať pohľad na „druhú stranu barikády“ a tým zvýšiť jeho kvalitatívny prínos aj pre advokáta. Taktiež by preniesla bremeno vzdelávania na väčšie množstvo subjektov, čím by sa zvýšila šanca na priaznivé pôsobenie školiteľov, sudcov a vedúcich inštitúcií na koncipienta. Samozrejme, počas stáže na súde a na úrade, by koncipient nebol financovaný z prostriedkov advokáta.

Zároveň navrhujeme upustiť od štruktúry masových koncipientskych seminárov vedených formou vysokoškolských prednášok a prejsť k forme menších seminárov (max. 50 účastníkov), kde koncipienti vopred dostanú primeraný zoznam literatúry, článkov a judikatúry, ktorý si na daný seminár musia vopred naštudovať. Na seminári sa koncipienti budú vzdelávať prakticky, t.j. ráno im bude predstavená kauza, dopoludnia budú mať čas ju zanalyzovať s prednášajúcim. Poobede budú mať priestor na základe predchádzajúcej analýzy vypracovať písomné podanie, stanovisko alebo zmluvu. Na druhý deň svoje výstupy budú ústne prezentovať pred komisiou a na konci dostanú individualizovaný posudok na kvalitu ich písomného a ústneho výstupu. Pri takejto štruktúre bude priestor na aktívnu participáciu všetkých účastníkov, ktorí tým pádom budú mať o to väčšiu motiváciu sa na daný seminár dôsledne pripraviť. Koncipienti by tak počas trojročnej praxe museli absolvovať minimálne 6 takto prakticky orientovaných seminárov zameraných na občianske, trestné a obchodné právo. Samozrejme, veľkosť seminárov bude flexibilná v závislosti na personálnej kapacite SAK a jej spolupracovníkov.

Pozitívum

Komplexná koncipientska prax by koncipientom umožnila (i) získať širokospektrálne skúsenosti a vedomosti z orgánov, s ktorými sa počas výkonu advokátskej profesie budú stretávať na dennej báze. Pohľad do vnútornej organizácie práce, štruktúry a metodológie bude mať neoceniteľný prínos pre komplexnú prípravu koncipienta; (ii) náklady na prípravu koncipienta sa čiastočne prenesú na zložky verejnej správy a justície, čo advokátom umožní plniť si svoje povinnosti v zmysle bodu 3.4 vyššie; (iii) semináre zamerané na praktické zručnosti koncipientov budú zlepšovať práve úroveň práce so zákonom a kritické myslenie a tým čiastočne suplovať respektíve dopĺňať supervíziu školiťov.